

PM 4

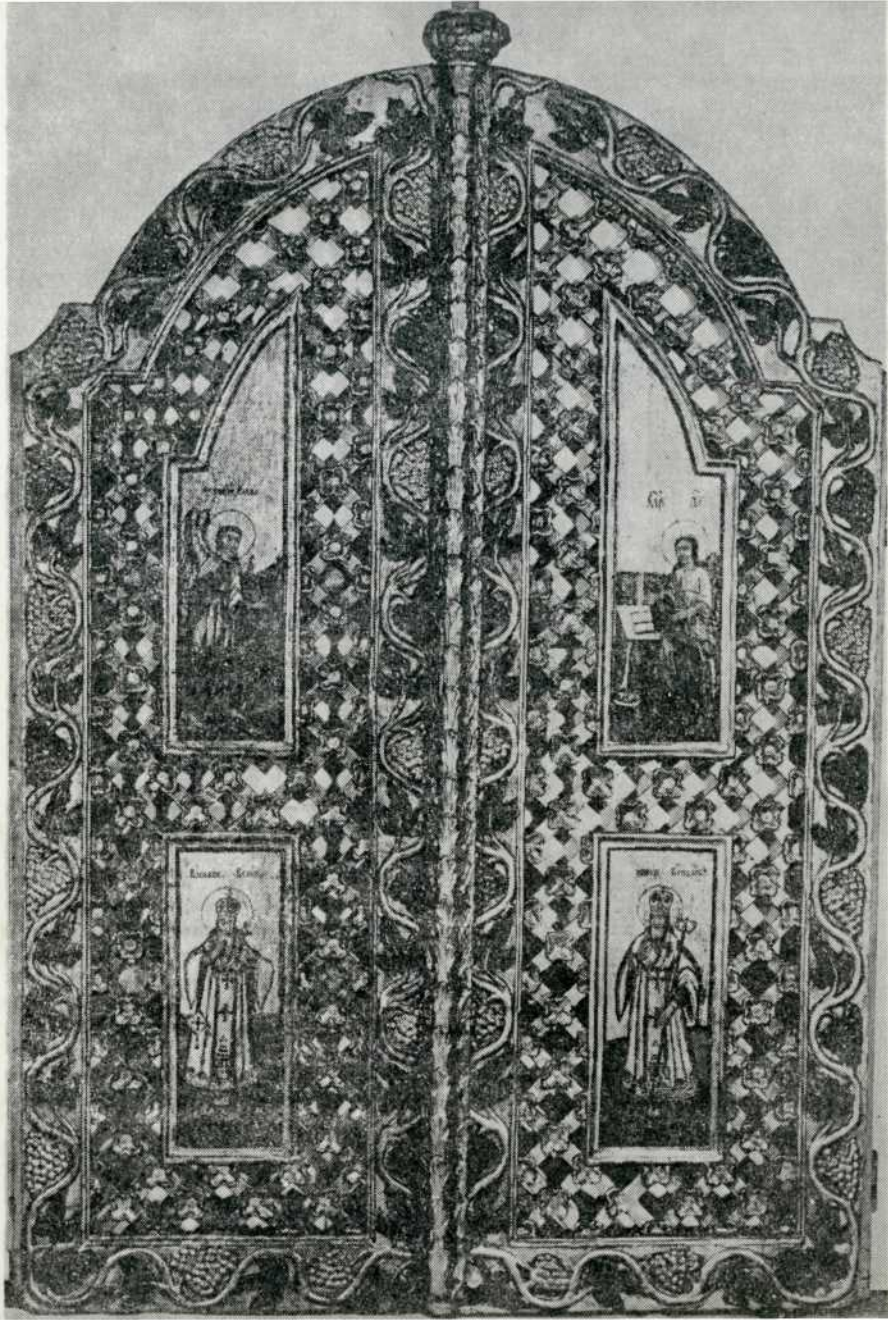
STARINE MANASTIRA GOMIRJA

POVIJESNI MUZEJ HRVATSKE

ODJEL SRBA U HRVATSKOJ

STUDENI — PROSINAC 1977.

PM 4

STARINE MANASTIRA GOMIRJA

POVIJESNI MUZEJ HRVATSKE
ODJEL SRBA U HRVATSKOJ
STUDENI — PROSINAC 1977.

Manastir Gomirje se nalazi u Gorskom Kotaru, između Ogulina i Vrbovskog. Osnovan je u početku XVII st., da bude crkveno središte Srba koje je general Juraj Lenković pod kraj XVI i u početku XVII st. naselio u tom kraju, opustjelom u ratovima s Turcima. Tada je to bio posjed obitelji Frankopan, tako da je nakon dugogodišnjih sporova 1657. g. sklopljen sporazum po kojem Frankopani doseljenicima ustupaju Gomirje, Vrbovsko i Moravice, a za to kroz četiri godine dobivaju njihovu najamničku plaću.

Manastir Gomirje su podigli kaluđeri koji su s najnužnijim stvarima došli iz dalmatinskog manastira Krke. Prva crkva i ostale zgrade bile su od drveta. Pored crkve stajala je zidana kula podignuta po nalogu Vuka Krste Frankopana 1621. g. Zidanje novog manastira, od trajnijeg materijala, započeto je 1719. g. U to vrijeme nije više bilo neposredne turske opasnosti u tom kraju, pa je nekadašnja frankopanska kula pretvorena u zvonik novopodignute crkve. Gradnja je dosta dugo trajala, jer su troškovi nadilazili mogućnosti ovog dosta siromašnog manastira. Nova crkva dovršena je tek 1730. g. Gomirje je teško stradalo od požara 1789. g., a zna se da je manastir gorio i 1812. g. Oko sredine XIX st., godine 1842—1846, izvršeni su na tada već starim manastirskim zgradama veći popravci, a 1889. g. manastir je potpuno obnovljen. Mjesto starog zvonika, nekadašnje kule, sagrađen je novi. U prošlom ratu Gomirje je opet teško oštećeno, a obnovljeno je prije nekoliko godina.

Gomirje je, kao najzapadniji manastir obnovljene pečke patrijaršije, nastojanjem svojih starijina postao značajan kulturni centar Srba naseljenih u tom dijelu Hrvatske. U manastiru se kroz tri stoljeća sakupljalo i čuvalo vrijedno kulturno blago. Vladika Danilo Jakšić, nekadašnji gomirski kaluđer, brinuo se o osnivanju škola i širenju prosvjete. Iguman Teofil Aleksić je iz Rusije doveo slikara Simeona Baltića, koji je u drugoj pol. XVIII. st. u Gomirju osnovao slikarsku školu. Njegovi učenici izradili su mnogo ikona i ikonostasa po bližoj i daljoj okolini. U manastiru je u drugoj polovini XVIII. st. postojala vrlo dobra knjigovezačka radionica, iz koje je sačuvano nekoliko lijepih uveza, a poznata su i imena nekih monaha - majstora knjigovezaca. U Gomirju je kao kaluđer neko vri-

jeme živio Sava Mrkalj, predhodnik Vuka Karadžića u reformi azbuke.

Svakako, postojalo je i naličje. Dokumenti govore i o ponekad nedoličnom životu monaha, međusobnim sukobima, neukosti, nemaštini, neprilikama zbog gostionice koju je manastir neko vrijeme vodio i slično.

U Odjelu Srba u Hrvatskoj Pavijesnog muzeja Hrvatske čuvaju se gomirske starine spašene u početku prošlog rata. Sakupljane stoljećima, one su dokument kulturno-umjetničkih veza ovog manastira, ukusa i mogućnosti naručilaca i izvođača.

Od slikarskih djela najzanimljiviji su radovi gomirske slikarske škole iz druge pol. XVIII st. Sačuvan je i restauriran ikonostas, te nekoliko slika na platnu. Predpostavlja se da je na jednoj od njih, sv. Nikoli, Simeon Baltić naslikao Gomirje kako je izgledalo u njegovu vrijeme. U Gomirju se nalazila i jedna od rijetkih sačuvanih slika Jovana Stajića Toškovića iz prve pol. XIX st. Portreti koji su bili u manastirskoj zbirci većinom su radovi nepoznatih slikara. Tu je bio i čitav niz pejzaža, većinom amaterskih radova, ali zanimljivih, jer je na njima sačuvan nekadašnji izgled Gomirja.

U manastirskoj riznici sačuvalo se i vrijednih predmeta od umjetnički obrađenog metala. Ima ih iz austrijskih, talijanskih i ruskih radionica. Najvrijedniji su za nas radovi domaćih majstora, na pr. okov za knjigu, rad Mihe Narančića s kraja XVII st., te čak tri predmeta s potpisom Jakova iz Topuskog iz XVIII st.

Sačuvano je i nešto odjeće za crkvene obrede. Ističu se predmeti iz XVIII st. donešeni iz Rusije prilikom putovanja gomirskih kaluđera radi sakupljanja priloga za manastir.

U bogatoj biblioteci naročito je dragocjena grupa rukopisa. Desetak ih je iz XVI st., a neki su ukrašeni zanimljivim zaglavljima i inicijalima. Među štampanim knjigama ima ih iz starih ćirilskih štamparija XVI i XVII st., a kasnije su na raznim jezicima, crkvenog i svjetovnog sadržaja.

Vera Borčić

Provincijalni muzej Hrvatske
KNJIŽNICA

6841
069
J